

4. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: Підручник / За ред. проф. А.Г. Загороднього. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 487 с.
5. Котляров С.А. Управление затратами: учебное пособие. – С.-Пб: Питер, 2001. – 257 с.
6. Лень В.С. Управлінський облік: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання –Прес, 2006. – 317 с.
7. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. – 6-те вид. допов. і перероб. – К.: Алерта, 2013. – 982 с.
8. Управлінський облік /Дон Р. Хенсен, Мерієн М. Моувен, Небіл С. Еліас, Девід У. Сенков. Пер. з англ. 5-го канад. вид. О. Григораша, О. Рахубовського, Н.Краснік та ін. Наук. ред. пер. Н.П. Краснік. – К.: Міленіум, 2002. – 974с.
9. Юровский Б. Планирование, учет и анализ себестоимости продукции / Б. Юровский. – Х.: Центр «Консульт», 2006. – 368 с.

УДК 657.1:78

Вакарова Б.В.

*старший викладач кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОЦІНКИ ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Ринкові умови господарювання породжують об'єктивну необхідність використання суб'єктами підприємницької діяльності окрім власного капіталу і позикового. Залучений із зовнішніх джерел капітал призводить до утворення зобов'язань. Найчастіше потреба в кредитах має відносно короткотерміновий характер (до одного року) і виникає для поповнення оборотних коштів. Однак особливу роль серед позикових ресурсів підприємств відіграють довгострокові зобов'язання, які виступають основним джерелом формування довгострокового робочого капіталу і капітальних інвестицій.

В національних стандартах немає спеціального положення бухгалтерського обліку, яке регулює порядок організації і методики бухгалтерського обліку довгострокових зобов'язань. Значна кількість підприємств відображає в балансі довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки. У п. 10 П(С)БО 11 «Зобов'язання» зазначено, що довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю, а визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання [4]. Згідно з п. 23 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» підприємство повинно висвітлювати обрану облікову політику шляхом опису, зокрема, й оцінки статей звітності [3]. Водночас у нормативних та літературних джерелах відсутні конкретні приклади розрахунків теперішньої вартості

довгострокових зобов'язань та висвітлення обраної політики щодо їх відображення у фінансовій звітності, а тому обраний напрям дослідження є актуальним та своєчасним.

Розв'язанням проблемних питань бухгалтерського обліку довгострокових зобов'язань займалися ряд вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед вітчизняних слід виділити Ф. Бутинця, С. Голова, Л. Горецьку, Р. Грачову, З. Задорожного, С. Зубілевич, Я. Крупку, Н. Малюгу, М. Кужельного, Є. Калюгу, В. Калюгу, Л. Чижевську, серед зарубіжних – Х. Андерсона, Г. Велша, В. Гетьмана, Д. Колдуелла, Б. Нідлза, В. Палія, В. Палія, Д. Шорта. Адаптація наведених досліджень до сучасних умов господарювання та вимог часу є актуальною, а дослідження, спрямовані на удосконалення та вирішення наведених проблем бухгалтерського обліку та оцінки довгострокових зобов'язань, розкриття інформації про них у звітності забезпечать підвищення достовірності показників фінансової звітності та ефективність управління.

Однією з основних проблем, яка впливає на сутність та структуру довгострокових зобов'язань, є наведене в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначення: довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, які не є поточними [3]. З такого визначення можна зробити висновок, що всі без виключення заборгованості підприємства, які підпадають під визначення зобов'язань, поділяють на дві групи:

І група – поточні зобов'язання;

ІІ група – ті зобов'язання, які не можна віднести до поточних, тобто довгострокові зобов'язання.

Однак, це суперечить класифікації, яка наведена в п. 6 П(С)БО 11 «Зобов'язання», де окрім вищенаведених виділені ще такі види зобов'язань, як забезпечення, непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів.

Вважаємо, що визначення довгострокових зобов'язань, наведене в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», по своїй суті є надто загальним. Тому в даному випадку необхідно точно визначити, які саме зобов'язання входитимуть до складу довгострокових.

Отже, пропонуємо під довгостроковими зобов'язаннями розуміти зобов'язання, які повинні бути погашені більш, ніж через дванадцять місяців чи в період, який перевищує операційний цикл підприємства (залежно котрий із цих періодів довший), починаючи з дати балансу. Заслуговує на увагу й визначення, яке наводять С. Зубілевич, І. Кравченко, О. Прокопенко, Н. Юревич: довгострокові зобов'язання – зобов'язання, які повинні бути погашені протягом більше як 12 місяців, або протягом періоду більшого, ніж один операційний цикл підприємства з дати балансу, якщо такий цикл становить більш як 12 місяців [2, с. 171]. Варто зазначити, що і більшість інших українських науковців також дають визначення довгострокових зобов'язань ширше, ніж воно наведене в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зокрема, Р. Грачова, Ф. Бутинець, Т. Давидюк, Н. Малюга, Л. Чижевська та інші. У свою чергу, В. Гетьман зазначає, що довгострокові зобов'язання – це зобов'язання, «отримані організацією на довший термін

(більш ніж один рік) позикові засоби для інвестицій в основний капітал, придбання або будівництво об'єктів основних засобів, необоротних активів та ін.» [7, с. 260]. В. Ф. Палій, В. В. Палій під довгостроковими зобов'язаннями розуміють заборгованість по кредитах і позиках, термін погашення яких настає не раніше, ніж через 12 місяців від дати складання звітності [1, с. 255]. Цікаве визначення довгострокових зобов'язань наводять Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл: «Кредиторська заборгованість, яку не планують погасити протягом наступного року, або звичайного операційного циклу, відносять до довгострокових зобов'язань» [2, с. 179]. Вважаємо, що опиратись при поділі зобов'язань на плани підприємства не варто, оскільки вони можуть не збігатись із реальними подіями. Найбільш повне визначення поняття «Довгострокові зобов'язання» наводять у США. Воно ґрунтується на загальному визначенні зобов'язань та принципі поділу їх на короткотермінові та довгострокові. Довгострокові зобов'язання «можна визначити як можливе майбутнє зменшення економічних вигод, які витікають із існуючих на даний момент зобов'язань даної економічної одиниці по передачі активів чи інших ресурсів контрагентами в майбутньому, які виникли як результаті минулих подій, не повинні бути погашені протягом одного року чи операційного циклу (залежно від того, що триваліше).

Окрім теоретичного трактування, однією з основних проблем організації і методики бухгалтерського обліку довгострокових зобов'язань та відображення їх у балансі є методика оцінки такого виду зобов'язань. Згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання», довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються у балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості довгострокових зобов'язань залежить від умов та виду зобов'язань і визначається як дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства [4]. Розрахунки теперішньої вартості здійснюються за допомогою дисконтування. В свою чергу, дисконтування дозволяє привести вартість ресурсів підприємства, які будуть використані з метою погашення зобов'язань, до одного спільного часового знаменника. Необхідність в останньому пояснюється тим, що грошові ресурси, які є в наявності сьогодні, не будуть рівноцінними грошовим ресурсам, які очікується отримати в майбутньому, оскільки такі фактори, як інфляція, ризик, оборотність, призводять до зміни вартості грошей у часі.

Таким чином, операції з довгостроковими зобов'язаннями (фінансові угоди) завжди пов'язані з такими величинами:

- теперішня вартість (PV – *Present Value*) – початкова сума грошей яка сьогодні надається в борг (або інвестується);
- майбутня вартість (FV – *Future Value*) – сума яка буде повернута через деякий період (початкова сума плюс плата за користування нею);
- ставка на капітал (r) – плата за користування засобами (коефіцієнт який визначається у відсотках та показує відношення приросту початкової суми до базової величини, за яку має бути вибрана поточна (PV) або майбутня (FV))

вартість грошей.

Проблема оцінки довгострокових зобов'язань для бухгалтера-практика перш за все полягає в складному розрахунку теперішньої вартості довгострокових зобов'язань. Підприємство, яке є позикодавцем, більше цікавить сума нарощування, а позичальника – дисконтування. Ставка відсотка за позиковий капітал звичайно встановлюється у договорі кредитування і при розрахунку коефіцієнтів дисконтування її і беруть в основу. Однак, у разі коли договірна ставка на позиковий капітал суттєво відрізняється від середньої за аналогічними зобов'язаннями, на наш погляд, слід брати за основу середню ринкову ставку, яка більш реально відображає вартість залученого капіталу.

Зважаючи на те, що облікова та теперішня вартість довгострокових зобов'язань за позиками, на які нараховуються відсотки, відрізняється від облікової їх вартості, постає питання на яких рахунках та де у балансі відображати цю різницю. В Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій немає чіткої вказівки щодо конкретного рахунка на якому повинні відображатись такі різниці, однак є вказівка, що на рахунку 55 «Інші довгострокові зобов'язання» узагальнюється інформація про розрахунки з іншими кредиторами та за іншими операціями, заборгованість за якими не є поточним зобов'язанням та облік яких не відображається на решті рахунків класу 5 «Довгострокові зобов'язання». Немає вказівок і щодо статті балансу, в якій мають бути відображені різниці між номінальною і теперішньою вартістю довгострокових зобов'язань в НП(С)БО 1. Для вирішення цих проблем пропонуємо ввести рахунок 57 «Різниця між теперішньою та номінальною вартістю довгострокових зобов'язань», який буде кореспондувати з іншими рахунками класу 5. Для запису сум на рахунок слід зробити довідку-розрахунок теперішньої вартості зобов'язання на дату балансу. Для збалансування активів і пасивів балансу підприємства на дату звітності форму балансу можна доповнити вписуванням рядком 481 «Різниця між теперішньою та номінальною вартістю довгострокових зобов'язань». При висвітленні обраної облікової політики щодо оцінки статей звітності необхідно вказати:

- загальну суму довгострокових зобов'язань, за якими нараховуються відсотки;
- за якою вартістю оцінено довгострокові зобов'язання, за якими сплачуються відсотки;
- різницю між оцінною та номінальною вартістю довгострокових зобов'язань;
- ставку на капітал, застосовану при оцінці довгострокових зобов'язань;
- прийнятий у розрахунках рівень інфляції.

Така інформація щодо досліджуваної статті звітності потрібна для забезпечення її зрозумілості та доречності.

Отже, важливу роль в організації і методиці бухгалтерського обліку довгострокових зобов'язань відіграє їх визначення, оцінка та розкриття інформації про них в балансі з метою уникнення подачі користувачам звітної

інформації викривлених даних. Тому, вищенаведені пропозиції з уточнення трактування довгострокових зобов'язань, удосконалення їх бухгалтерського обліку та відображення у звітності певним чином полегшать роботу бухгалтерів та збільшать інформативність фінансової звітності.

Список використаних інформаційних джерел

1. Орлов І. В. Бухгалтерський облік і контроль довгострокових зобов'язань суб'єктів господарювання: теорія і методологія: монографія / І. В. Орлов. - Житомир: ЖДТУ, 2010. - 400 с.
2. Петрук О. М. Облік та аналіз договірних відносин: проблеми теорії та практики: монографія / О. М. Петрук. - Житомир: ЖДТУ, 2009. - 332 с.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. № 73 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.02.2013 р. за № 336/22868.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: затверджене наказом МФУ № 20 від 31.01.2000 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>].

УДК 657

Вигівська І.М.

к.е.н., доцент

доцент кафедри обліку і аудиту

Житомирський державний технологічний університет

м. Житомир, Україна

Демчук Ю.В.

магістрант, група ЗОО-16-2м

Житомирський державний технологічний університет

м. Житомир, Україна

ІНФОРМАЦІЙНИЙ РИЗИК ТА ЙОГО МІСЦЕ В ОБЛІКОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

Питання повноти, достовірності та актуальності інформаційного забезпечення для цілей управління господарською діяльністю є та завжди залишаються актуальними.

Інформаційне середовище діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, зазвичай, поділяють на зовнішню та внутрішню складову. Якщо ж внутрішні інформаційні потоки (ресурси) є контрольованими, то зовнішнє інформаційне середовище – це об'єктивна інформаційна реальність, що чинить безпосередній вплив на роботу підприємства.

Інформаційний ризик, який виникає в ході діяльності кожної компанії, передбачає наявність інформаційних загроз, таких як: навмисне або випадкове